

TRANAN I LINDESBERGS KOMMUN

MATS ANDERSSON

INLEDNING

Sammanlagt finns 15 arter inom tranfamiljen utspridda på jorden. Flera av arterna har konstaterats minska och huvudorsaken är exploateringen av de för tranorna så viktiga våtmarkerna som ägt rum världen över. På 1970-talet bildades ICF - International Crane Foundation - med uppgift att samordna den internationella tranforskningen. En europeisk sektion av ICF finns, där även Sverige ingår. 1988 har denna sektion utsett till det första europeiska tranåret. Avsikten är att kartlägga den europeiska tranans häckning, sträckrörelser och uppehållsorter under vintern mm.

I många europeiska länder är tranan utrotad och Sverige hyser en stor del av västeuropas häckande tranbestånd. De flesta paren häckar på de stora våta norrlandsmyrarna och flera av dessa stora myrar är oerhört viktiga för tranan och andra våtmarksberoende arter. Här har Sverige ett stort ansvar att undanta de värdefullaste myrarna från exploatering.

FÖREKOMSTEN I LINDESBERGS KOMMUN

I Lindesbergs kommun, liksom i övriga landet, häckar tranan i olika typer av våtmarker i såväl kulturbyn som skogsbygden. Så gott som samtliga boplatser är omgivna av vatten och belägna vid sjöstränder, i kärr eller i vassbälten i grunda sjöar. Mycket få par häckar på torrare mossar. Tranornas hela revir omfattar förutom själva häckningslokalen det närliggande område där födosöket sker, mosse, en åkermark eller liknande.

Totalt finns nu (1988) 43 kända häckningslokaler i kommunen vilka markerats på fig 3. Dessutom redovisas utseendet på häckningslokalen i fig 4. Samtliga lokaler har hyst häckande par under 1980-talet. Troligen känner vi nu de flesta tranparen i kommunen och skall ytterligare par kunna upptäckas är det i - det tyvärr fortfarande sällan besökta - Klotenområdet. Jag uppskattar det nuvarande beståndet tranor i Lindesbergs kommun till ca 50 par.

Med stor sannolikhet har tranan ökat som häckfågel även hos oss de senaste 20 till 30 åren och häckningarna i sänkta sjöar i jordbruksbygden är av senare datum. Ursprungsbiotopen var myrar, kärr och i kanter av skogstjärnar och namn som Tramossen vittnar om att tranor funnits på platsen lång tid. Intill Tranmossen, väster om Lindesberg, häckar exempelvis tranor årligen sedan flera generationer tillbaka.

De häckande paren anländer till kommunens boplatser i slutet av mars eller första veckan i april. Medelankonstdatum för Österhammarsjöns par var åren 1975-1985 den femte april (Malmstigen 1986).

I mitten av augusti börjar återflyttningen från norr och det är framför allt i september som större flockar med rastande tranor kan ses hos oss.

Högsta noteringen på senare år är 231 ex vid Finnåkersjön den 13 september 1986.

Under 1980-talet har antalet rastande tranor under hösten i området vid Österhammarsjön - Finnåkersjön ökat i antal nästan varje år. Detta område är också den viktigaste rastplatsen i kommunen för rastande tranor på hösten.

UTBREDDNINGEN I SVERIGE

I Sverige häckar minst 10 000 par tranor och majoriteten finns i norra delen av landet, fig 1. Söder om Värmland - Dalarna - Hälsingland finns omkring 1200 par (Bylin 1983).

En sentida förändring av tranans biotopkrav har inträffat i södra Sverige. Från att tidigare så gott som uteslutande varit en ödesmarksfågel som häckat på ostörda myrar, finner man numera tranan även i jordbruksområden i slättsjöar och kärr med flera sankmarker. Ett faktum som inneburit att tranan ökat i antal i södra Sverige på senare tid (Bylin 1983).

Tranans nuvarande utbredning i Västmanland framgår av fig 2. Merparten av paren finns sålunda i Bergslagsområdet och i delar av skogsläglandet. Västmanlands Ornitologiska Förening (VOF) inventerade landskapets tranor 1979-1980, och resultatet blev 141 par (Larsson 1982), dock uppskattades antalet till 190 par. De följande åren upptäcktes nya häckningslokaler och 1984 var den totala siffran 190 kända par. Troligen finns ytterligare par och landskapet hyser kanske numera omkring 250 par.

Även i Närke har tranan ökat under senare år och uppskattningsvis finns där för närvarande ca 110 par (Andersson 1986).

Fig 1. Tranans utbredning i Sverige enl SOF 1978.

Fig 2. Tranans utbredning i Västmanland under 1980-talet.

Figur 3. Häckningslokaler för trana i Lindesbergs kommun under 1980-talet. (Se även fig 4.)

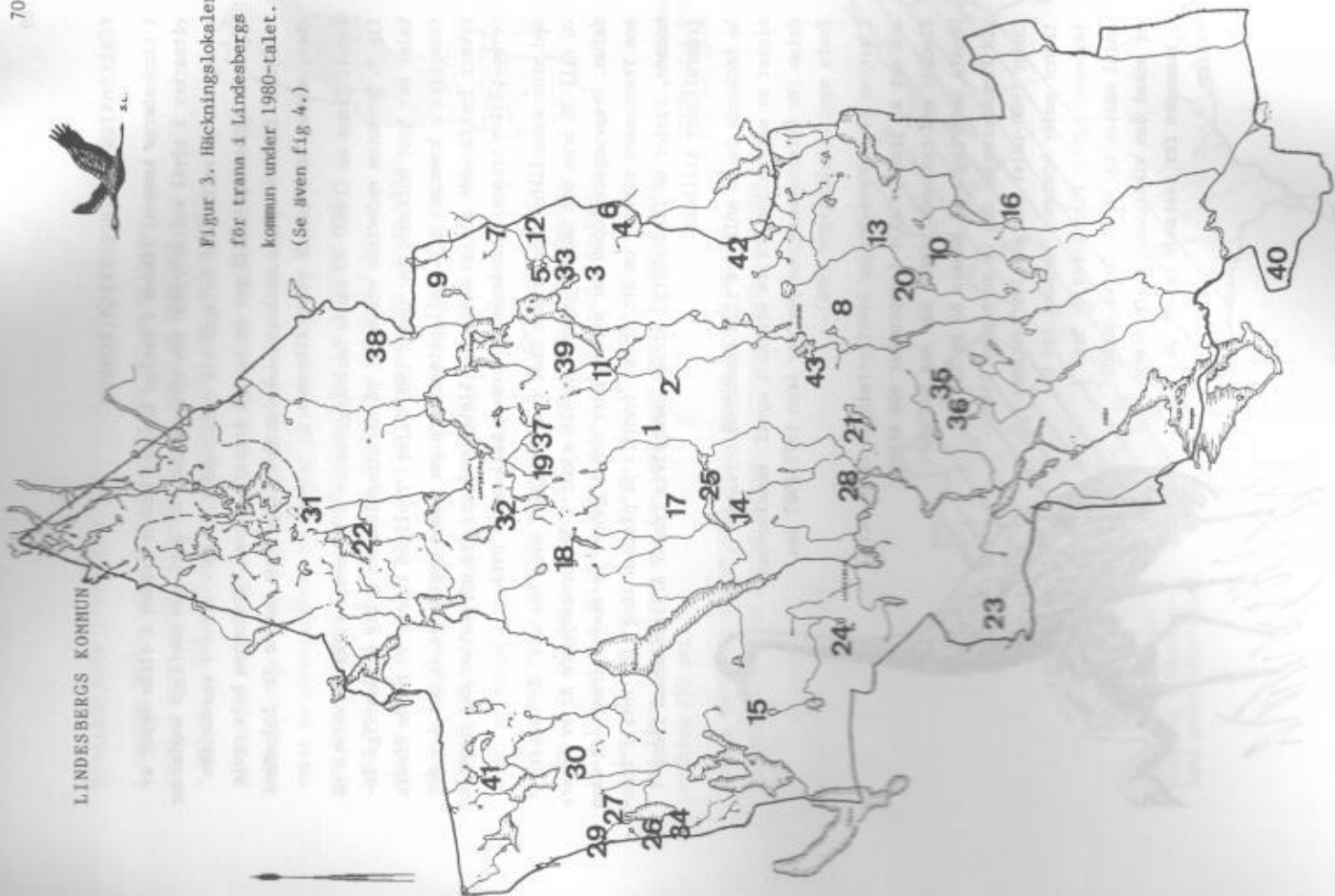

Fig 4. Kända häckningslokaler för trana i Lindesbergs kommun under 1980-talet.

- 11F 3e. Delvis igenvuxen skogstjärn, är tidigare sänkt.
- 11F 3f. Fuktigt kärr.
- 11F 4g. Högmosse med lagg, mosserand och mosseplan.
- 11F 3g. Kärr som ansluter till mosse.
- 11F 4g. Skogstjärn påverkad av sänkning.
- 11F 4h. Skogstjärn med sänka stränder.
- 11F 5g. Kärrartad mosse.
- 11F 1g. Utdikad sjö.
- 11F 5g. Högmosse med lagg, mosserand och mosseplan.
- 11F 0g. Skogstjärn.
- 11F 4f. Eutrof sjö av slättsjökaraktär.
- 11F 4g. Skogstjärn som troligen dikats.
- 11F 1g. Sänkt och dikad mindre sjö.
- 11F 2d. Sänkt sjö som är starkt igenväxt.
- 11F 2b. Igenväxande skogstjärn.
- 11F 9g. Sänkt slättsjö.
- 11F 3d. Myr som gränsar till mindre tjärn.
- 11F 4d. Skogstjärn med sänka stränder.
- 11F 4e. Skogstjärn omgiven av myrmark.
- 11F 0g. Eutrof sjö av slättsjökaraktär.
- 11F 1e. Eutrof sjö, hit räknas även Lilla Borrnsjön.
- 11F 6d. Skogstjärn.
- 11F 0c. Utdikad myr.
- 11F 1c. Skogstjärn omgiven av myrmark.
- 11F 3e. Sjö av eutrof karaktär.
- 11F 3a. Skogstjärn med sänka stränder.
- 11F 3a. Skogssjö av oligotrof karaktär.
- 11F 1e. Sjö av eutrof karaktär.
- 11F 4a. Skogstjärn med sänka stränder.
- 11F 4b. Skogstjärn som gränsar mot myrmark.
- 11F 7d. Skogstjärn med torrare omgivningar.
- 11F 5d. Söder om sjön, efter bäcken.
- 11F 4g. Mindre skogssjö med sänka stränder.
- 11F 3a. Skogstjärn med sänka stränder.
- 11F 0f. Skogstjärn med delvis sänka stränder.
- 11F 0f. Skogssjö med delvis sänka stränder.
- 11F 4e. Skogstjärnar med sänka stränder.
- 11F 6f. Skogstjärn som gränsar till myrmark.
- 11F 4f. Myrmark.
- 10E 7g. Myrmark.
- 11F 5b. Bäck med sänka stränder.
- 11F 2g. Myrmark.
- 11F 1f. Skogssjö gränssande mot myrmark.

I listan ovan är förutom häckningslokal och biotopbeskrivning även angivet lokalens läge enligt rikets nät (5x5 km).

LITTERATUR: Andersson, I. 1986. Förekomsten av trana "Grus grus" i Närke vid mitten av 1980-talet. Fåglar i Närke 9: 3-9.

Bylin, K. 1983. Jordens tranor och den internationella traneforskningen. Vår Fågelvärld 42: 256-262.

Larsson, S. 1982. Tranan - populationsstorlek och val av häckningsbiotop i Västmanland. Fåglar i Västmanland 13: 10-18.

Malmstigen, J-E. 1986. Fåglar vid Österhammar- Fimmåkerssjön t o m 1985. Stencil.

SOF 1978. Sveriges fåglar. Stockholm.